

לאחרונה מתנהל ברצועת עזה קמפיין, בהובלת חמאס, הקורא לארגון תהלוכות עממיות המוניות לעבר ישראל. רעיון זה נתפס כמהלך תודעתי, שיצור לחץ בינלאומי ובינעריבי לפתרון המצוקות הכלכליות ויאתגר את ישראל

11 בפברואר 2018

לאחרונה נבחן ברצועת עזה רעיון לארגן תהלוכות מחאה המוניות, "בלתי אלימות", אשר תצדנה לעבר הגבול עם ישראל, ואף תנסנה "לפרוץ" לתוך שטח ישראל. כמו כן הועלה רעיון להקים בקרבת הגבול "מחנה שיבה", שבו תהייה נוכחות קבועה של פעילים פלסטינים. נראה לנו כי "גלגול הרעיון" מובל ע"י חמאס אך שותפים בהעלאתו גם גורמים נוספים ובתוכם פעילי הג'האד האסלאמי בפלסטין, פעילים חברתיים ועיתונאים מקומיים. כדי לקדם את הרעיון הושק בסוף ינואר 2018 דף פייסבוק, שכותרתו "תהלוכות השיבה הגדולה" (פרוטראו נספח א').

◀ נראה לנו כי ברקע העלאת הרעיון עומדת המצוקה האסטרטגית אליה נקלעה חמאס, שבמרכזו עומדת ההידרדרות הכלכלית ברצועת עזה, שחמאס מתקשה למצוא לה מענה. לכך יש להוסיף את הקיפאון בתהליך הפיוס הפנים-פלסטיני, הצלחת ישראל לפגוע במנהרות חודרות ("נכס" מרכזי שעליו בנתה חמאס לקראת "הסיבוב הבא"), קשייה של חמאס מול מצרים (מעבר רפיח עודנו סגור מרבית הזמן) ומול מדינות ערביות נוספות. מהלכיה האחרונים של ארה"ב (ירושלים, אונר"א) מאתגרים גם את חמאס, כמו את הזירה הפלסטינית כולה.

◀ לנוכח כל המצוקות הללו עלול רעיון הצעדות ההמוניות לעבר הגבול, ואף ניסיונות ל"פריצת הגבול", להיתפס כמענה אטרקטיבי וכאמצעי לתיעול רגשות הייאוש של הציבור העזתי לעבר ישראל. בצעדות הללו תופעל האוכלוסייה בצורה "בלתי אלימה", כדי להקשות על ישראל להגיב עליהן, במגמה להפעיל לחץ בינלאומי, בינעריבי ופנים-פלסטיני למציאת פתרונות למצוקות הכלכליות ברצועה. חמאס תוכל גם לתת נופך לאומי-פלסטיני לתהלוכות הללו באמצעות הצגתן כמענה להצהרות טראמפ בעניין ירושלים ולקיצוץ תרומת ארה"ב לאונר"א, ובו בזמן להציף את "זכות השיבה" של הפליטים (מרכיב מרכזי בנראטיב הלאומי הפלסטיני). יודגש, כי רעיון ארגון צעדות לעבר גבולות ישראל איננו חדש. בשנים 2011-2013 נעשו כמה ניסיונות לכך, אך תוצאות הצעדות הללו היו מוגבלות והן לא ענו על ציפיות המארגנים (ראו נספח ב').

נראה כי בשלב זה המדובר ב"גלגול" רעיון הצעדות, אשר עדיין לא הגיע לשלב של הכנות מעשיות ושל קביעת מועד קונקרטי לביצוע. עם זאת יש לקחת בחשבון כי הרעיון עלול להיתפס כאטרקטיבי ולהגיע לידי מימוש, ייתכן אף בלוח זמנים מהיר, ככל שתתעצם המצוקה הכלכלית ברצועה וכלל שתגבר התחושה בחמאס כי היא ניצבת בפני מבוי סתום אסטרטגי המחייב אותה לנסות דרכי פעולה חדשות.

קמפיין הקורא לארגון תהלוכות המוניות לעבר ישראל

כללי

מאז סוף ינואר 2018 מתנהל רצועת עזה קמפיין לקידום הרעיון של ביצוע תהלוכות המוניות של אזרחים לעבר גבול עזה-ישראל, ואף חדירת משתתפיהן לשטח ישראל. הקמפיין מצא ביטוי בהצהרות פעילי חמאס ודובר הג'האד האסלאמי בפלסטין. כמו כן מתקיים קמפיין ברשתות החברתיות ואף הושק דף פייסבוק, שכותרתו: "תהלוכת השיבה הגדולה". להלן עיקרי ההתבטאויות בנושא זה.

קריקטורה מאת הקריקטוריסט העזתי אסמאעיל אלבזם הקוראת לפריצת גדר הרצועה (דף הפייסבוק של אסמאעיל אלבזם, 29 בינואר 2018). ברקע דמותו של ח'נדלה, סמל הפליטות הפלסטינית¹.

התבטאויות פעילי חמאס ואישים המזוהים עם חמאס

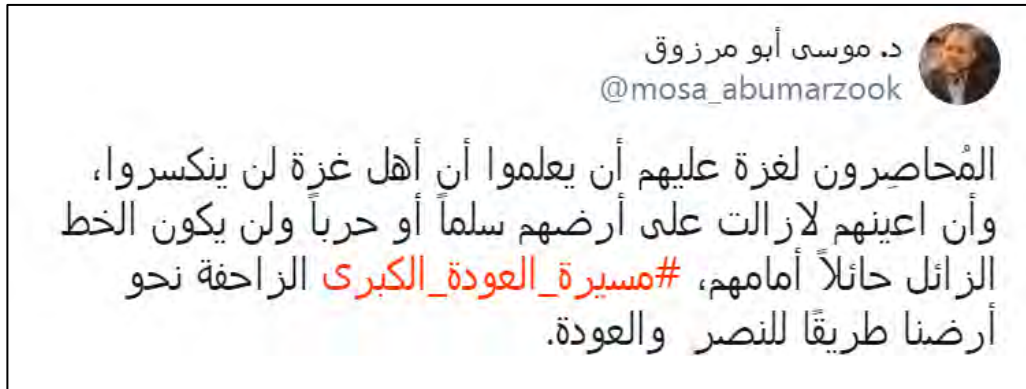
◀ להלן מבחר התבטאויות של פעילי חמאס ואישים המקורבים לחמאס בעניין התהלוכות לעבר ישראל:

◆ **אסמאעיל רצ'ואן, בכיר חמאס**, אמר כי ה"כוחות הלאומיים והאסלאמיים" **שוקלים ברצינות פעילויות, שאולי תאלצנה את ישראל והקהילה הבינלאומית לשים קץ לסבל תושבי הרצועה, להסיר את "המצור" ולפתוח את המעברים**. לדבריו הרעיון הוא לערוך תהלוכות לעבר הגבול בהשתתפות מאות אלפי בני אדם. הוא הוסיף, כי ההליכה לקו הפסקת האש והשהייה בקרבתו תתבצע בצורה שקטה, ללא עימותים, **והדבר יהווה גורם לחץ, שיגרום לעולם לפעול למען רצועת עזה** (PALINFO, 5 בפברואר 2018).

◆ **בכיר חמאס ד"ר מוסא אבו מרזוק** כתב בחשבון הטוויטר שלו: "אלו שמטילים מצור על עזה עליהם לדעת, כי תושבי עזה לא יישברו, וכי עיניהם עדיין [נשואות] לעבר אדמתם (בדרכי) שלום או מלחמה.

¹ ח'נדלה היא דמות הקומיקס המפורסמת של ילד פלסטיני פליט, פרי עטו של הקריקטוריסט הפלסטיני נאג'י אלעלי. ב-1987 נרצח נאג'י אלעלי בלונדון. דמותו של ח'נדלה הפכה סמל לפליטות הפלסטינית.

הגדר אינה מהווה להם מכשול. #תהלוכת_השיבה_ הגדולה המתקדמת לעבר אדמתם הינה הדרך לניצחון ולשיבה" (חשבון הטוויטר של ד"ר מוסא אבו מרזוק, 7 בפברואר 2018).

חשבון הטוויטר של ד"ר מוסא אבו מרזוק.

◆ **אבראהים אלמדהון, המקורב לחמאס**, כתב במאמר על המכשול שמקימה ישראל בגבול הרצועה: ישראל עשויה לגלות פתאום שהגדר הזו לא תגן על חייליה, כאשר מאות אלפי מתושבי הרצועה ינהרו באופן אימפולסיבי וספונטני ויחצו את הגבולות, הגדרות והמכשולים חזרה לבתיהם. הדבר יעשה בקמפיין ענק, שכבר החלו לחשוב עליו, ושהקריאות לעריכתו מתרבות לאור "המצור" [על רצועת עזה] (אלרסאלה.נט, 1 בפברואר 2018).

◆ **אימן אלדאלול, כתב מרכזי ברדיו אלאקצא המזוהה עם חמאס**, הביע תמיכה ברעיון, אשר לדבריו ייצור את "הפעילות הציבורית הגדולה בהיסטוריה". לדבריו "כל עוד אנו הולכים למות עדיף שנכאיב לאויבנו. אין טעם להמתין למוות בשקט" (אלרסאלה.נט, 1 בפברואר 2018).

◆ **מחמד צאלח אלברדויל, שדרן ברדיו אלאקצא של חמאס בעזה**, העלה פוסט בדף הפייסבוק שלו בו כתב, כי לא נותרו בפני עזה אפשרויות רבות. לכן הקריאה לקיום תהלוכות שיבה צריכה להתחיל מרגע זה. לדבריו הוכרזה יוזמה להקים אוהל מחאה במרחק של 1 ק"מ מגדר הביטחון ב-9 בפברואר 2018 במסגרת עצרת שתתקיים "בדרכי שלום" (דף הפייסבוק של מחמד צאלח אלברדויל, 4 בפברואר 2018).

הג'האד האסלאמי בפלסטין

◆ **דאוד שהאב, דובר הג'האד האסלאמי בפלסטין**, ציין כי ארגונו מחייב את הרעיון של "תהלוכות עממיות" לעבר הגבול וכי הוא נותן עתה עדיפות ל"פעולות העממיות". לדבריו הארגונים הלאומיים והאסלאמיים דנים עתה בארגון תהלוכות לעבר גבול רצועת עזה בהשתתפות אלפי בני אדם. תהלוכות אלה נועדו, לדבריו, להפעיל לחץ על ישראל ועל הקהילה הבינלאומית, להסיר את "המצור" ולפתוח את המעברים. שהאב הדגיש, כי ארגונו תומך מאד בכוונה הזו, שכן אסור שישראל תחוש יציבות וביטחון כל עוד הפלסטינים אינם מרגישים בטוחים. הוא מסר, כי ארגונו הציג תכנית כזאת מאז השבוע הראשון להכרזת טראמפ, והוא אף הקים ועדות עממיות ברחבי הרצועה כדי לנהל את העימותים באזורי הגבול (PALINFO, 5 בפברואר 2018).

◆ בראיון נוסף שהעניק **דאוד שהאד**, אמר, כי הארגונים הפלסטינים דנו ברעיון להגיע לגבול עם ישראל **במטרה להפעיל עליה לחץ** ולהזהיר אותה מפני המשך המצב הנוכחי ברצועה. לדבריו **לאחר שנבחנו כל האופציות קיים קונצנזוס לגבי הרעיון**. עוד ציין, כי הם מתכוונים **להקים בקרוב את "מחנה השיבה" בקרבת הגבול כאות מחאה** (אלקדס אלערבי, 7 בפברואר 2018).

כתבה בתקשורת הערבית והתבטאויות פעילים חברתיים ופרשנים פוליטיים

◀ בכתבה שפורסמה ב-30 בינואר 2018 **באתר הבינערכי המקוון "ערבי 21"** דווח כי על רקע החרפת המצוקות ברצועה בעקבות הסחבת בפיוס הפנים-פלסטיני והמשך "המצור" הישראלי, **גוברות קריאות מצד גורמים ברצועה שלא להמתין באופן פאסיבי ל"מוות איטי" של הרצועה אלא לפעול נגד ישראל אותה הם רואים כאחראית למצוקות הללו**. האתר דיווח על קריאות לארגון תהלוכות המוניות "בלתי אלימות" לעבר הגבולות המזרחיים של רצועת עזה כדי **להתעמת עם ה"מצור" ובמטרה להשחיר את פניה של ישראל בפני דעת הקהל העולמית**. **אחמד אבו ארתימה פעיל פוליטי ברצועת עזה** הדגיש בכתבה, כי המצוקות ברצועת עזה **דורשות קיום הפגנה בלתי אלימה בסמוך לגבול עם ישראל**. לדבריו לא נותר להם אלא למות ועל כן אין סיבה שהם לא "ישלימו עם המוות ויטרידו את אויביהם".

דף הפייסבוק של אחמד אבו ארתימה, פעיל פוליטי מעזה ואחד הקוראים לתהלוכות לעבר הגבול עם ישראל (7 בפברואר 2018).

◀ **ראמי אלזאיעי, פעיל חברתי ברצועת עזה**, הדגיש, כי דחיפת התושבים לעבר "האדמות הכבושות" (קרי, שטח ישראל) מהווה צעד לעבר החיים ויש לפעול לקידומו בכל הכוח. לדבריו מדובר בצעד **שיטרוף את הקלפים ויעורר כאוס וחוסר יציבות**, אשר מהם חושש האויב (אלרסאלה.נט, 1 בפברואר 2018).

◀ **ד"ר עדנאן אבו עאמר, איש אקדמיה ופרשן פוליטי מעזה**, קרא לציבור העזתי לקיים תהלוכות עממיות **לעבר הגבולות בדרכי שלום**. לדבריו על התהלוכות להיות מאורגנות ולא ספונדאיות ויובילו אותן "כוחות פוליטיים" (דף הפייסבוק "תהלוכת השיבה הגדולה", 5 בפברואר 2018).

◀ פוסט שפורסם על ידי **"תנועת הצעירים"**, שארגנה ב-4 בפברואר 2018 הפגנה במחנה הפליטים **ג'באליא במחאה על המצב הכלכלי**, קרא להכריז על **יום מוגדר ושעה מוגדרת למימוש "זכות השיבה לשטחים הכבושים"**. הדבר יעשה באופן תרבותי ובלתי אליים **כאשר בראש יצעדו הנשים, הילדים והזקנים**. הפוסט גם קרא לכל אמצעי התקשורת לסקר את האירוע. עוד נאמר בפוסט, כי **במידה וישראל תפתח באש**

על ההמונים אזי ייחשפו פניה המכוערים של ישראל ואז תחל "התגובה המזוינת של ההתנגדות", אשר תקבע "כללי משחק" לקראת עימות, אשר ישנה את המציאות.

מימין: הפגנה בג'באליא של תנועת הצעירים (אתר החזית העממית לשחרור פלסטין, 2 בפברואר 2018). משמאל: קריקטורה פלסטינית ישנה הקוראת להמונים לממש את זכות השיבה: "פעמוני השיבה..." שהועלתה לדף הפייסבוק (דף הפייסבוק "תהלוכת השיבה הגדולה", 5 בפברואר 2018). הפליט הפלסטיני נראה אוחז במפתח, סמל לשיבת הפליטים לבתיהם.

◀ ברשתות החברתיות נשמעו קריאות לפתור את המצב ברצועה באמצעות "תהלוכות שיבה" או נוכחות קבועה ואינטנסיבית בסמוך לגבול הרצועה עם ישראל. ב-29 בינואר 2018 הושק דף פייסבוק תחת הכותרת "תהלוכת השיבה הגדולה". עד כה (11 בפברואר 2018) עד כה עשו לו 2,145 גולשים לייק, ו-2,183 גולשים עוקבים אחריו. בדף הפייסבוק צוין, כי תהלוכת השיבה היא תהלוכה "עממית שקטה" שבה ישתתפו מיליוני פלסטינים. היא תצא בו זמנית מהרצועה, יהודה ושומרון, ירדן, לבנון, סוריה ומצרים לעבר השטחים שהפלסטינים "גורשו מהם בשנת 1948" במטרה ליישם את "זכות השיבה" (דף הפייסבוק "תהלוכת השיבה הגדולה", 5 בפברואר 2018).

מימין: תמונת הפרופיל של דף הפייסבוק "תהלוכת השיבה הגדולה", אשר הושק לאחרונה במטרה לעודד תהלוכות המוניות לעבר ישראל במטרה לפרוץ את גדר הגבול (דף הפייסבוק "תהלוכת השיבה הגדולה", 29 בינואר 2018). משמאל: פוסט שפורסם בדף הפייסבוק של "תהלוכת השיבה הגדולה" הקורא למימוש שיבת של הפליטים הפלסטינים בהתאם להחלטה 194 של האו"ם (דף הפייסבוק "תהלוכת השיבה הגדולה", 7 בפברואר 2018).

קידום הרעיון ברשתות החברתיות

◀ בדף הפייסבוק "תהלוכת השיבה הגדולה" פורסמה פנייה לתושבי הרצועה לסייע בזו הלשון: **"בקרוב מאד נקים את מחנה השיבה בקרבת גדר ההפרדה עם האדמות הכבושות מאז 1948. אנו מבקשים ממי שמבקש להשתתף במחנה באופן קבוע או ממי שיש לו אוהל שהוא רוצה להקצות אותו להקמת המחנה, ליצור קשר עם הדף** (דף הפייסבוק "תהלוכת השיבה הגדולה", 1 בפברואר 2018).

אוהל מחאה, שהקים העיתונאי מת'נא אלנג'אר מזרחית לח'אן יונס כחלק מהקמפיין לקיום "תהלוכת השיבה הגדולה" (דף הפייסבוק "תהלוכת השיבה הגדולה", 7 בפברואר 2018).

◀ בפוסט נוסף נכתב, כי תהלוכת השיבה כבר החלה משום שגיוס ההמונים הוא מרכיב ראשי להצלחתה. כל הפעילויות בשטח שתתקיימנה בשלב הבא בקרבת גדר הביטחון במסגרת הגיוס והכשרת האווירה לפני שעת ה-ש' שתיקבע בשטח. כל הארגונים ובני האדם שמתכוונים לבצע פעילויות בקרבת הגדר מתבקשים לקחת בחשבון שפעילויותיהם אינן האירוע עצמו אלא רק הכנה ל"תהלוכת השיבה הגדולה", ומתבקשים לא להתעמת עם כוחות צה"ל בשלב זה משום שזהו עדיין שלב הגיוס. מאוחר יותר זו תהפוך לפעולה קולקטיבית להסרת הגדר ולמימוש "זכות השיבה" (דף הפייסבוק "תהלוכת השיבה הגדולה", 6 בפברואר 2018).

נספח ב'

"צעדות שיבה" לעבר ישראל שבוצעו בשנים 2011-2013

כללי

הרעיון של קיום "צעדות שיבה" המוניות מגבולות המדינות הגבולות בישראל לעבר ישראל אינו חדש. הוא נוסח מספר פעמים בשנים 2011-2013 ועלה בידו ליצור חיכוכים מקומיים לאורך גבולות ישראל, ביהודה ושומרון וברצועת עזה. בארגון הצעדות הללו היו שותפים פעילי חמאס בבריטניה ופעילים נוספים מרחבי העולם הנוטלים חלק במתקפת הדה-לגיטימציה נגד ישראל. אולם בסופו של דבר לא הצליחו המארגנים להציב אתגר משמעותי בפני ישראל ולזכות בתהודה תקשורתית רבה, והרעיון גווע לאחר שנת 2013. להלן עיקרי הצעדות שבוצעו.

"צעדת השיבה" מאי 2011

◀ במאי 2011 אורגנה לרגל "יום הנכבה" שורה של אירועים המוניים. האירועים נועדו להציף את מסר "זכות השיבה" של הפליטים הפלסטינים למקומות מגוריהם בישראל באמצעות תהלוכות ומפגנים תודעתיים, שהתקיימו בו-זמנית לאורך גבולות ישראל עם סוריה, לבנון וירדן. במקביל התקיימו הפגנות המוניות ביהודה ושומרון ורצועת עזה ובמדינות ערביות/מוסלמיות נוספות.

◀ זירת העימותים המרכזית ב"יום הנכבה" 2011 הייתה אזור מג'דל שמס, שבצפון רמת הגולן. בצדו הסורי של הגבול התקהלו כ-3,000 מפגינים, פלסטינים ברובם, שהגיעו באופן מאורגן מדמשק וממקומות נוספים בסוריה. 137 מפגינים עברו את גדר הגבול וחדרו לשטח הכפר, התפרעו, יידו אבנים והתעמתו עם חיילי צה"ל. במהלך העימותים נהרגו ארבעה מפגינים וכ-40 נפצעו. 13 ישראלים, אזרחים וחיילים, נפצעו. בעקבות תיאום עם כוח האו"ם ובסיועו, הוחזרו המפגינים, שהצליחו לחדור לשטח ישראל לשטח סוריה, למעט ארבעה שהצליחו להגיע לשטח ישראל (אחד מהם נתפס יום למחרת בעיר תל אביב).

◀ האירוע המרכזי בלבנון נערך סמוך לכפר מארון אלראס, שבגזרה המרכזית בדרום לבנון. במקום התקהלו מפגינים רבים ונערך טקס. לקראת סיום הטקס צעדו כמה עשרות מפגינים לעבר הגבול עם ישראל תוך שהם מיידיים אבנים לעבר כוחות הביטחון הישראליים. הכוחות הישראליים הגיבו בירי. גם צבא לבנון התערב באירועים, וירה לעבר המפגינים במטרה למנוע פריצתם לעבר ישראל. בעימותים הללו נהרגו כעשרה בני אדם וכמה עשרות נפצעו, חלקם ככל הנראה מאש חיילי צבא לבנון.

◀ בירדן אורגנו האירועים לציון "יום הנכבה" על ידי קבוצה, שכינתה את עצמה "צעירי ה-15 במאי". ב-14 במאי התארגנה תהלוכה, שאמורה הייתה להגיע לגשר אלנבי אולם משתתפיה נעצרו על ידי כוחות הביטחון הירדנים. ב-15 במאי שבו מאות מפעילי הקבוצה וצעדו לכיוון העיירה כראמה, הסמוכה לגשר אלנבי. משתתפי התהלוכה קראו סיסמאות, כגון "לירושלים הולכים מיליוני שהידים" והשמיעו קריאות למימוש "זכות השיבה" של הפליטים הפלסטינים. המפגינים התעמתו עם כוחות הביטחון הירדנים, פרצו

מחסומים משטרתיים ותקפו שוטרים. **במהלך העימותים נהרג מפגין וכמה עשרות נפצעו.** יום לאחר מכן, ב-16 במאי, ארגנה הקבוצה הפגנה של כמאה איש מול שגרירות ישראל בעמאן.

◀ **ברצועת עזה**, מוקד החיכוך המרכזי היה **סמוך למעבר ארז**. במקום התקיימו עימותים אלימים בין עשרות מפגינים, שהגיעו לצדו הפלסטיני של המעבר, לבין חיילי צה"ל. במהלך העימותים **נהרג אחד המפגינים ועשרות נפצעו**. בנוסף לכך התקיימו תהלוכות והפגנות קטנות בהיקפן ברחבי הרצועה.

מימין: פלסטינים מפגינים בצידו הפלסטיני של מעבר רפיח. משמאל: מפגינים פלסטינים בבית חנון מציתים את דגל ישראל (Paldf, 15 במאי 2011).

◀ **במצרים** הפגינו עשרות מצרים **מול מעבר רפיח** ובנקודות נוספות בקרבת הגבול עם ישראל. כוחות הביטחון המצרים והפלסטינים נערכו מראש להפגנות. בקרב המפגינים נערכו מעצרים אך לא התנהלו עימותים בינם לבין כוחות הביטחון.

אירועי "יום האדמה" 2012

◀ ב-31 במרץ 2012 ניסו פעילים בינלאומיים לארגן פעילות בינלאומית משולבת לציון "יום האדמה". פעילי חמאס בבריתניה שיחקו תפקיד חשוב בארגון האירועים. **ההיענות לקריאה הייתה מוגבלת יחסית האירועים עברו בשקט יחסי**, הפרות הסדר היו מצומצמות **והן לא זכו לתהודה תקשורתית משמעותית.**

◀ **בצפון רצועת עזה** (בבית חאנון וסמוך למעבר ארז) הפגינו כמה אלפי פלסטינים. בהפגנה השתתפה גם **משלחת פרלמנטארית מצרית שמנתה 25 נציגים ופעילים מרחבי העולם (אירלנד, אינדונזיה, תורכיה).** ממשל חמאס הודיע על תמיכתו בהפגנה אולם מנגנוני הביטחון של חמאס פעלו להכלת האירועים. בתקשורת הפלסטינית דווח על עימותים שהתנהלו בין פעילי המנגנונים לבין צעירים, שניסו להתקרב למעבר ארז (חמאס הכחישה את הדיווח). צועדים שהתקרבו למעבר ארז נתקלו בתגובה של כוחות צה"ל באמצעים לפיזור הפגנות שהרחיקו את המפגינים מהגדר. **בעימותים נהרג פלסטיני וכ-35 נפצעו.**

העצרת בבירת חאנון, בצפון רצועת עזה (אלג'זירה, 30 במרץ 2012).

◀ מארגני האירועים לא הצליחו להביך את ישראל ובכך נכשלה המטרה העיקרית שלשמה אורגנו האירועים. הדבר גרם למארגנים לאכזבה שניכרה בהתבטאויות פעילי חמאס בבריטניה, שהיו בין מארגני האירועים:

◆ **זאהר ביראוי, פעיל חמאס בבריטניה**, ציין, כי אומנם הפעילות הצליחה במידה רבה אולם המארגנים הינם "מציאותיים". לדבריו הם מודעים לכך, שאלמלא "נקודות תורפה בכמה מדינות ערביות ואסלאמיות", יכולים היו להשתתף רבים יותר. ביראוי התנחם בכך, שזהו צעד ראשון לקראת הפעמים הבאות ושהצעדות גרמו לכוננות גבוהה בישראל וגבו ממנה מחיר כספי כבד. הוא קרא לעמים השונים ללחוץ על המשטרים ומסר, כי כל הגורמים שארגנו את הצעדה יתכנסו בקרוב ויגבשו תכנית עבודה להמשך (ערוץ אלאקצא, 31 במרץ).

◆ **מחמד צואלחה, פעיל חמאס בבריטניה** ציין, כי המארגנים "שבעי רצון במידה רבה" אך חזר על הטיעון, ש"במדינות מסוימות התגלו נקודות תורפה כתוצאה מהמצב הפנימי". הוא הדגיש, שהצעדות מהוות "תחילתו של שלב חדש של פעילות מתמשכת למען ירושלים" (ערוץ אלקדס, 31 במרץ 2012).

"הצעדה העולמית לירושלים", יוני 2013

◀ ביוני 2013 התקיימו "אירועי הצעדה העולמית לירושלים" (GMJ) לציון "יום הנכסה" (התבוסה הערבית ב-1967). צעדות ואירועים התקיימו ברצועת עזה, ירדן, מצרים, מלזיה, פקיסטאן, תורכיה ומדינות נוספות. בבירות רבות באירופה ובצפון אמריקה התקיימו הפגנות, חלקן בסמוך לנציגויות ישראל במקום. ההפגנות והעצרות התקיימו תחת הסיסמא "אזרחי העולם רוצים לשחרר את ירושלים". לדברי זאהר ביראוי, פעיל חמאס בבריטניה, התקיימו אירועים בארבעים מדינות ו-120 ערים ברחבי העולם. בפועל התהודה הפוליטית והתקשורתית לאירועים הללו הייתה מעטה.

אירועי "הצעדה העולמית לירושלים" ברחבי העולם (אתר GMJ, 10 ביוני 2013). בפועל לא זכו האירועים הללו לתהודה תקשורתית רבה.

◀ **ביהודה, שומרון וירושלים** התקיימו הפגנות במוקדי ההפגנות הרגילים של ימי שישי. במהלך הפגנות אלה צוין "יום הנכסה". בירושלים יצאה תהלוכה ממסגד אלאקצא והתקיימה התקהלות באזור שער שכם. בעימותים בין הפלסטינים לבין כוחות הביטחון הישראלים נפצעו **מספר פלסטינים** וכמה נעצרו על ידי כוחות הביטחון הישראליים.

◀ **ברצועת עזה** החלה תהלוכת הצעדה העולמית לירושלים לאחר תפילת יום השישי. היא התקדמה **בציר המוביל אל בית חאנון סמוך למעבר ארז**, שם התקיימה העצרת המרכזית. הצעדה עברה ללא אירועים חריגים. בעצרת השתתפו כמה אלפי בני אדם. במהלך העצרת הוצתו דגלי ישראל וארה"ב. הנואמים בעצרת האשימו את ישראל בפגיעה בירושלים ובמסגד אלאקצא וקראו לאחדות פלסטינית. העצרת אובטחה על ידי מגנוני הביטחון של ממשל חמאס, שנפרסו מבעוד מועד בצירים מרכזיים ובאזור העצרת.

מימין: תהלוכה ממחנה הפליטים ג'באליא לעבר בית חאנון (פלסטיין אלא', 7 ביוני 2013).
משמאל: עצרת בבית חאנון (פורום חמאס, 7 ביוני 2013).